

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Součkové a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Jaroslava Vlašína v právní věci **žalobce PhDr. J. T.**, zastoupeného JUDr. Kateřinou Šimáčkovou, advokátkou se sídlem Brno, Mojžíšova 17, proti **žalované České správě sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 8 Ca 291/2003, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 15. 4. 2003, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. 9. 2004 č. j. 8 Ca 291/2003 – 23,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalované **s e n e p ř i z n á v á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 27. 9. 2004 č. j. 8 Ca 291/2003 - 23 zamítl žalobu podanou žalobcem (dále i „stěžovatel“) proti rozhodnutí žalované ze dne 15. 4. 2003, kterým byla zamítnuta žádost žalobce o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 172/2002 Sb., o odškodnění osob odvečených do SSSR nebo do táborů, které SSSR zřídil v jiných státech (dále jen „zákon č. 172/2002 Sb.“).

V odůvodnění rozsudku Městský soud v Praze uvedl zejména, že předmětem sporu je otázka, zda otec žalobce byl ke dni svého odvečení do bývalého Svazu sovětských socialistických republik (dále i „SSSR“) občanem Československa, neboť to je jednou

z esenciálních podmínek oprávněné osoby podle zákona č. 172/2002 Sb. Mezi žalobcem a žalovanou dle Městského soudu v Praze není tedy sporu o skutkových otázkách, ale právě jen o této otázce právní. V projednávané věci je nesporné, že otec žalobce Ing. J. (G.) T. se narodil v roce 1897 v Baku v tehdejším Rusku a od roku 1923 pobýval na území Československé republiky, v prosinci roku 1937 podal žádost o udělení československého státního občanství. Není však žádného dokladu o tom, že mu bylo československé státní občanství uděleno před 15. 3. 1939, tedy před vznikem tzv. Protektorátu Čechy a Morava. Z listin předložených žalobcem pak dále vyplývá, že Ing. J. T. žádal v roce 1940 o propůjčení občanství Protektorátu Čechy a Morava, avšak této žádosti výslovně nebylo vyhověno. Rovněž tak dle městského soudu není sporu o tom, že Ing. J. T. byl v roce 1945 zatčen orgány státní moci SSSR a odvezen, vrátil se v roce 1956. K jednotlivým žalobním námitkám pak městský soud uvedl, že je nesporné, že v roce 1937, kdy otec žalobce žádal o udělení československého státního občanství, se na tyto záležitosti vztahovalo ustanovení § 3 ústavního zákona č. 236/1920 Sb., kterým se doplňují a mění dosavadní ustanovení o nabývání a pozbývání státního občanství a práva domovského v republice Československé dále jen „ústavní zákon č. 236/1920 Sb.“). Tato norma odkazovala na ustanovení § 29 císařského patentu č. 946/1811 ř. z., obecný zákoník občanský (dále jen „obecný zákoník občanský“), podle něhož cizinci nabývají (rakouského) státního občanství nastoupením veřejné služby; desetiletým nepřetržitým bydlištěm v těchto státech dovršeným, leč pod podmínkou, že cizinec po tuto dobu neuvalil na sebe žádného trestu pro zločin. Bez ohledu na to, kdy otcí žalobce vzniklo domovské právo a kdy dovršil desetileté nepřetržité bydliště na území Československé republiky, nelze mít za to, že by československé státní občanství získal pouhým uplynutím času. Městský soud tady poukázal na právní názor bývalého Nejvyššího správního soudu, vyjádřený v rozhodnutí evidovaném pod číslem Boh. A 4538/25 (5879/25). Zde bývalý Nejvyšší správní soud konstatoval, že ve smyslu dvorského dekretu z roku 1833 č. 2597 sb. z. s. (dále jen „dvorský dekret z roku 1833“) bylo stanoveno, že státního občanství má desetiletým nepřetržitým bydlením v zemích, pro které platí obecný zákoník občanský, „nabýti cizinec tehdy, když se tímto bydlením u zemského úřadu svého posledního bydliště vykázal, přísahu poddanskou vykonal a o tom osvědčení obdržel a dále, že cizinec nesmí býti k vykonání přísahy připuštěn dříve než zemský úřad se zcela přesvědčil, že po zmíněné desetiletí na sebe neuvalil žádného trestu pro zločin, nýbrž také se povždy poctivě a mravně choval, zákonů a nařízení zákonných úřadů byl poslušen a ani svým chováním ani smyšlením najevo daným nedal příčiny k podezření nějakému ani k podstatné stížnosti“. Z toho dle městského soudu vyplývá, že samotné dovršení desetiletého nepřetržitého bydliště ve státě nevede samočinně ke vzniku státního občanství, ale že je jen jednou z podmínek pro jeho udělení, o němž musí být příslušným úřadem rozhodnuto. Ačkoliv není sporu o tom, že otec žalobce podal žádost o udělení československého státního občanství poté, co dovršil deset let nepřetržitého pobytu na území Československé republiky, není nijak doloženo, že by mu toto občanství bylo rozhodnutím příslušného orgánu uděleno. Ani sám žalobce nepředložil k prokázání takové skutečnosti žádný určitý důkaz ani jej nenavrl. Pokud jde o právní postavení držitele Nansenova pasu, pak z Úmluvy o mezinárodním postavení uprchlíků, publikované v ČSR pod č. 79/1935 Sb. z. a n. (dále jen „Úmluva o mezinárodním postavení uprchlíků“) sice vyplývá, že smluvní státy se zavázaly nevydávat tyto osoby do státu jejich původu, avšak to není z hlediska aplikace zákona č. 172/2002 Sb. podstatné. Podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) téhož zákona oprávněnou osobou je ten, kdo v době odvezení byl občanem Československa. Uprchlík, držitel Nansenova pasu ve smyslu Úmluvy o mezinárodním postavení uprchlíků, byť i požíval na území Československé republiky konkrétních práv, státním občanem Československa nebyl. Další námitka žalobce vychází z teze, že o žádosti

Ing. J. T. o udělení československého státního občanství z roku 1937 bylo rozhodnuto opožděně a že státem způsobené zpoždění vedlo k tomu, že tato žádost pozbyla ke dni 15. 3. 1939 relevance. Městský soud v Praze k tomu konstatoval, že o průběhu rozhodování o žádosti jmenovaného o udělení občanství není nic bližšího známo, a ani žalobce k tomu nic nedoložil, a nelze tedy učinit žádný závěr o tom, zda k prodlevě s vyřízením žádosti došlo z příčin na straně státní moci anebo z důvodů jiných, a konec konců nelze ani určit, zda šlo skutečně o průtahy, tedy zda tato prodleva byla nedůvodná a odporující platnému právu. Podle Městského soudu v Praze oprávněné osobě sice nelze klást k tíži to, že v době svého odvěčení nebyla občanem Československa proto, že Československo bylo okupováno, ale stejně tak nelze státu vytýkat, že o žádosti o udělení občanství jeho orgány nerozhodly, jestliže zásahem cizí moci došlo k zániku státu. Rovněž za irelevantní je podle názoru soudu třeba považovat skutečnost, že by Československá republika porušila své mezinárodní závazky i ústavní principy tím, že umožnila odvěčení otce žalobce do SSSR. I kdyby bylo možno se žalobcem v této věci souhlasit, nic by to nezměnilo na tom, že ke dni svého odvěčení do SSSR jeho otec nebyl občanem Československa.

Proti citovanému rozsudku Městského soudu v Praze podal stěžovatel včas kasační stížnost z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), kdy namítá, že soud v předcházejícím řízení nesprávně posoudil právní otázku. Stěžovatel se domnívá, že prokázal, že se v případě jeho otce naplnily všechny podmínky pro poskytnutí jednorázové peněžní částky dle zákona č. 172/2002 Sb. Stěžovatel si je vědom toho, že není schopen jednoznačným dokumentem prokázat, že jeho otec Ing. J. T., nar. v B., byl v době svého odvěčení občanem Československa, avšak prokázal, že byl v roce 1943 zatčen gestapem a vězněn a že byl dne 7. 7. 1945 zatčen na příkaz NKVD a repatriován do SSSR. Dále stěžovatel prokázal, že byl otec nositelem tzv. Nansenova pasu, který mu zajišťoval ochranu československého státu, že si požádal o státní občanství, avšak tato žádost se v důsledku zřízení Protektorátu Čechy a Morava stala bezpředmětnou, v roce 1940 si otec stěžovatele zažádal o propůjčení občanství Protektorátu Čechy a Morava, tato žádost byla zamítnuta. Stěžovatel má za to, že prokázal, že jeho otec žil na území Československa od roku 1923, měl zde rodinu, majetek a vykonával zde podnikatelskou činnost. Stěžovatel dále namítá, že pokud soud odkazuje na dvorský dekret z roku 1833, který provádí obecný zákoník občanský, je třeba upozornit, že uvedený dvorský dekret má charakter pouze podzákonné právní normy, přičemž zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky (dále jen „Ústava z roku 1920“) ve svém § 4 odst. 2 stanoví, že podmínky nabývání státního občanství určuje toliko zákon, tedy nepřipouští použití podzákonných předpisů. Dle stěžovatele se soud měl zabývat i charakterem statutu uděleného Nansenovým pasem, kdy nositel tohoto pasu měl mezinárodní úmluvou akceptovanou Československou republikou právo na ochranu proti vydání do země původu. Tento mezinárodní závazek československého státu měl mít přednost před zákonem upravujícím odškodnění odvěčeným, a proto jen na jeho základě byl měl český stát stěžovateli odškodnění za odvěčení přiznat. Městský soud v Praze se s touto námitkou nikterak nevypořádal, pouze zopakoval, že otec stěžovatele v době svého odvěčení nebyl občanem Československa. Stěžovatel také nesouhlasí s argumentací soudu ohledně toho, že státu nelze vytýkat, že o žádosti o udělení občanství jeho orgány nerozhodly, jestliže zásahem cizí moci došlo k zániku státu. Otec stěžovatele získal v Československu azyl před sovětským komunistickým režimem, na základě mezinárodních smluv mu byl zajištěn standard ochrany práv na úrovni československého občana, a pak ho stát v rozporu se svými ujištění a závazky vydal sovětské moci. Ačkoli se pak stát zákonem č. 172/2002 Sb. alespoň zavázal poškozené za svoje protiprávní a nemorální jednání odškodnit, nyní hledá

důvody, proč tak neučinit. Stěžovatel tvrdí, že není možno přičítat k tíži oprávněné osoby, že nebyla v době odvezení státním občanem ČR, pokud jí státní občanství nebylo uděleno proto, že Československo bylo okupováno, tedy nikoli z důvodů na její straně. Z důvodů výše uvedených je tedy stěžovatel přesvědčen o tom, že byly naplněny všechny podmínky odškodnění dle zákona č. 172/2002 Sb. a případný restriktivní výklad naplnění podmínky dle § 2 odst. 1 písm. b) téhož zákona by byl v rozporu s principem spravedlnosti a právního státu i se zákazem diskriminace a s mezinárodními závazky České republiky. Stěžovatel zdůrazňuje, že umožněním odvezení jeho otce do Sovětského svazu porušila Československá republika své mezinárodní závazky i ústavní principy a své povinnosti. I kdyby otec stěžovatele nebyl československým státním občanem, umožnění odvezení nositele Nansenova pasu bylo v rozporu s mezinárodními závazky Československa. Stěžovatel se domnívá, že při posouzení celé věci je třeba vycházet i z idejí vyjadřujících základní nedotknutelné hodnoty demokratické společnosti. Stát se dle jeho názoru nemůže dovolávat vůči osobám oprávněným k odškodnění svých vlastních pochybení a porušování lidských práv, kterých se dopustil, ba dokonce ani objektivních okolností, které poškozený, který má být odškodněn, nemohl ovlivnit. Pokud jde o samo ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 172/2002 Sb. podmiňující poskytnutí odškodnění za to, že stát umožnil odvezení osoby požívající jeho ochrany do Sovětského svazu, státním občanstvím odvečeného, tato podmínka není zejména u osob, které byly nositelem Nansenova pasu, v souladu s Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod a mezinárodními závazky České republiky, neboť je diskriminující. Stěžovatel navrhuje zrušení napadeného rozsudku a vrácení věci Městskému soudu v Praze s tím, aby napadené správní rozhodnutí zrušil a stěžovateli přiznal náhradu nákladů řízení.

Žalovaná ve svém vyjádření uvedla, že stěžovatel se žádostí ze dne 8. 7. 2002 domáhal vyplacení jednorázové peněžní částky podle zákona č. 172/2002 Sb. jako syn Ing. J. T. odvečeného do SSSR v době od 9. 6. 1945 do 24. 8. 1956. Žalovaná tuto žádost zamítla z důvodu, že otec stěžovatele v době odvezení nebyl československým státním občanem. Jednou z podmínek pro přiznání jednorázové peněžní částky dle citovaného zákona je podmínka státního občanství Československa v době odvezení, stanovená v § 2 odst. 1 písm. b). Podle § 4 odst. 2 Ústavy z roku 1920 podmínky nabývání, účinků a zániku státního občanství Československé republiky určuje zákon. Tímto zákonem byl ústavní zákon č. 236/1920 Sb. podle jehož § 3 dosavadní ustanovení o nabývání a pozbývání státního občanství se nemění, zůstávají nadále v platnosti. Nabývání československého státního občanství se tak v rozhodné době řídilo citovanými ustanovení § 29 obecného zákoníku občanského a dvorským dekretem z roku 1833, jehož aplikaci ústava nevyloučila vzhledem k tomu, že otázky nabývání státního občanství svěřila zákonu, přičemž nevyloučila možnost jeho odkazu na podzákonnou právní normu. Ustanovení dvorského dekretu z roku 1833 recipované do právního řádu Československé republiky tak zajišťovalo svobodu občana při volbě státního občanství a zabraňovalo tomu, aby se cizí stání příslušník nebo osoba bez státní příslušnosti proti své vůli stal československým státním občanem. Podle čl. 1 Úmluvy o mezinárodním postavení uprchlíků se tato úmluva vztahuje na uprchlíky ruské, arménské apod., jak byli definováni ujednáními z 12. 5. 1926 a 30. 6. 1928 s výhradou změn nebo přesnějšího určení, jež každá smluvní strana bude moci provést v této definici při podpisu nebo přistoupení. Z dalších ustanovení Úmluvy vyplývá, že se postavení těchto uprchlíků, kterým byly vydávány Nansenovy pasy, v otázce jejich práv (s výjimkou práv politických) blížilo právům státních příslušníků smluvních stran, přičemž na rozdíl od nich byli v některých oblastech zvýhodněni – nemuseli vykonávat základní vojenskou službu apod. Z Úmluvy jednoznačně vyplývá, že držitelé Nansenových pasů měli postavení

uprchlíků a nebyli státními příslušníky Československa. K námitce stěžovatele, že ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 172/2002 Sb. není v souladu s Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod a s mezinárodními závazky České republiky považuje žalovaná za nutné uvést, že Ústavní soud ve svém nálezu č. 279/2001 Sb. vedle dalšího konstatoval, že „je věcí suverénního rozhodnutí státu, zda přistoupí k rehabilitacím, a pokud ano, v jakém rozsahu budou křivdy odčiněny. Československý stát, který se po listopadu 1989 rozhodl odčinit majetkové a jiné křivdy, k nimž došlo v předchozím režimu, rozhodl se vyjít z principu alespoň částečného zmírnění vzniklých křivd, vědom si toho, že provést úplnou rehabilitaci nebo úplné odškodnění těch, kteří byli v minulosti poškozeni, není možné“. Dle žalované zákon č. 172/2002 Sb. pro přiznání jednorázové peněžní částky osobám stanoví v § 2 podmínky, které musí být současně splněny. Vzhledem k tomu, že otec stěžovatele v době odvezení do SSSR nebyl československým občanem, nárok na poskytnutí této částky stěžovateli nevznikl. Žalovaná navrhuje, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl.

Z předloženého správního spisu vyplynuly následující podstatné skutečnosti.

Stěžovatel podal dne 8. 7. 2002 žádost o poskytnutí jednorázové částky podle zákona č. 172/2002 Sb. jako osoba pozůstalá po zemřelé odvečené osobě (§ 2 odst. 2 zákona č. 172/2002 Sb.). V žádosti mimo jiné uvedl, že doklad o československém státním občanství odvečené osoby (svého otce) v době odvezení bude předložen dodatečně.

V přípise Městského národního výboru v Brně zn. Vnitř. 10362/1955-M. adresovanému Ministerstvu vnitra ze dne 29. 8. 1955 se uvádí, že Ing. J. T. (otec stěžovatele) podal žádost o udělení čs. státního občanství v prosinci roku 1937, jelikož se tato žádost dne 16. 3. 1939 v důsledku zřízení Protektorátu Čechy a Morava stala bezpředmětnou, podal otec stěžovatele dne 7. 11. 1940 žádost o propůjčení občanství Protektorátu Čechy a Morava. Tato žádost však byla výměrem zemského úřadu v Brně č. 11710-II/2-1941 na pokyn Ministerstva vnitra zamítnuta. Od té doby o udělení čs. státního občanství u národního výboru v Brně nežádal. Ve spise je také založeno potvrzení ze dne 18. 11. 1938 Stavovského, matričního a vojenského referátu městské rady v Brně, že otec stěžovatele podal žádost o udělení čs. státního občanství, jež byla zdejším úřadem předložena dne 9. 3. 1938 zemskému úřadu v Brně spolu s ní byly předloženy osobní doklady žadatele, zejména Nansenův pas. Ve spise je dále založena žádost otce stěžovatele Ing. J. T. o udělení státního občanství adresovaná Krajskému národnímu výboru Brno a podaná dne 21. 6. 1956; listina o udělení československého občanství jmenovanému ze dne 17. 9. 1956; zápis o složení státoobčanského slibu otcem stěžovatele sepsaný dne 13. 10. 1956 Městským národním výborem v Brně. Ze sdělení Ministerstva zahraničních věcí vyhotoveného dne 13. 8. 1959 vyplývá, že otec stěžovatele pobýval v SSSR v době od 13. 6. 1945 do 31. 5. 1956. V evidenčních listech „člena Konfederácie nezákonne zavlčeného do ZSSR v letech 1944/45“ vystavených na jméno otce stěžovatele se uvádí, že Ing. J. T. byl do SSSR zavlčen od června 1945 do 24. srpna 1956.

Žalovaná rozhodnutím č. 410811443/ODO ze dne 15. 4. 2003 žádost stěžovatele zamítl, neboť shledala, že nebyla splněna jedna z podmínek zákona č. 172/2002 Sb., a to podmínka podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) tohoto zákona (oprávněnou osobou je fyzická osoba, která byla v době odvezení občanem Československa), a nárok na jednorázovou částku stěžovateli nevznikl.

Nejvyšší správní soud přezkoumal v rozsahu a v mezích kasační stížnosti napadený rozsudek a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Podle § 1 zákona č. 172/2002 Sb. se tento zákon vztahuje na občany České republiky, kteří jako českoslovenští občané byli odvečeni do Svazu sovětských socialistických republik nebo do táborů, které měl Svaz sovětských socialistických republik zřizeny v jiných státech. Podle ustanovení § 2 odst. 1 téhož zákona je oprávněnou osobou fyzická osoba, která splňuje následující podmínky: a) byla odvečena do Svazu sovětských socialistických republik nebo do táborů, které měl Svaz sovětských socialistických republik zřizeny v jiných státech, b) v době odvečeni byla občanem Československa, c) je občanem České republiky, d) nebyla příjemcem nároků podle zákona Slovenské národní rady č. 319/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů; e) nebyla pravomocně odsouzena pro zločiny směřující proti demokratickému Československu a nebyla osobou státně nespolehlivou podle zákona č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově - právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzcházejících. Pokud osoba splňující podmínky podle odstavce 1 zemřela nebo byla prohlášena za mrtvou, jsou oprávněnými osobami dle § 2 odst. 2 písm. a) zákona č. 172/2002 Sb. děti a manžel oprávněné osoby. Podle ustanovení § 3 odst. 1 téhož zákona mají oprávněné osoby nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky.

V projednávané věci se stěžovatel domáhá poskytnutí jednorázové peněžní částky z titulu oprávněné osoby dle ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) zákona č. 172/2002 Sb., tedy jako dítě oprávněné osoby dle § 2 odst. 1 téhož zákona – svého otce Ing. J. T., který byl odvečen do SSSR v červnu roku 1945. Nárok na uvedenou peněžní částku stěžovatel uplatnil u žalované, která mu jej však výše citovaným rozhodnutím nepřiznala pro nesplnění jedné ze zákonných podmínek požadovaných pro jeho přiznání. Kasační stížností stěžovatel namítá nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky městským soudem, tedy důvod uvedený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Nesprávné posouzení právní otázky spočívá buď v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je vybrána nesprávná právní norma, popř. je sice vybrána správná právní norma, ale je nesprávně vyložena nebo aplikována. Právní otázkou, kterou se soud v předcházejícím řízení zabýval, je otázka, zda v případě stěžovatele byly naplněny podmínky zákona č. 172/2002 Sb. pro přiznání nároku na poskytnutí jednorázové peněžní částky, a to konkrétně, zda byla splněna podmínka státního občanství Československa oprávněné osoby (otce stěžovatele) v době odvečeni dle § 2 odst. 1 písm. b) téhož zákona.

Nejvyšší správní soud se stejně jako žalovaná a Městský soud v Praze domnívá, že otec stěžovatele v době odvečeni nebyl státním občanem Československa.

Státní občanství je právním statutem, se kterým právní řád spojuje významná práva a povinnosti a každý suverénní stát má právo stanovit podmínky, za kterých lze získat jeho občanství. Nově vzniklý československý stát přijal recepční zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, v jehož čl. 2 se uvádí, že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají v platnosti. Ústava z roku 1920 v § 4 odst. 2 stanovila, že podmínky nabývání, účinků a zániku státního občanství Československé republiky určuje zákon, a pro tuto oblast byl přijat ústavní zákon č. 236/1920 Sb., jehož § 3 říká, že dosavadní ustanovení o nabývání a pozbývání občanství, pokud tímto zákonem se nemění, zůstávají nadále v platnosti. Proto nadále platilo ustanovení § 29 obecného zákoníku občanského, které stanovilo, že cizinci nabývají československého státního občanství nastoupením veřejné služby; desetiletým nepřetržitým bydlištěm v těchto státech dovršených, leč pod podmínkou, že cizinec po tuto dobu nevalil na sebe žádného trestu pro zločin. Stále také platil dvorský dekret z roku 1833 (žádný právní předpis jeho použití

nevyloučil), podle něhož mělo být desetiletým nepřetržitým pobytem dovršeným v zemích, pro který je závazný obecný zákoník občanský, nabyto rakouského (československého) státního občanství teprve tehdy cizincem, jestliže se o tom řádně vykázal u zemského úřadu svého posledního bydliště, na jeho nařízení u něho samotného nebo u příslušného krajského úřadu vykonal poddanskou přísahu a o tom obdržel ověřovací listinu.

Výkladem citovaných ustanovení dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že k získání státního občanství československého po roce 1918 nepostačovalo pouhé nepřetržité desetileté pobývání fyzické osoby, která toto občanství neměla, na území Československa, ale bylo třeba, aby osoba o československé občanství požádala u příslušného úřadu, který o jeho udělení rozhodl a vydal ověřovací listinu. Nejvyšší správní soud zde musí konstatovat, že kdyby se daná ustanovení interpretovala argumentem *reductione ad absurdum*, dospělo by se k nesmyslnému závěru, že každý cizinec s nepřetržitým desetiletým bydlištěm na území Československa automaticky nabyt československé státní občanství, a to i pokud o jeho nabytí vůbec nestál.

Posouzení uvedených právních ustanovení je rovněž v souladu s judikaturou prvorepublikového Nejvyššího správního soudu, podle níž se za splnění podmínek v občanském zákoníku uvedených nenabývalo státního občanství *ipso iure*, nýbrž konstitutivním správním aktem, který byl vázán dalšími podmínkami, a vzhledem k povaze těchto dalších podmínek nebyl na vydání tohoto aktu právní nárok. Například rozhodnutí prvorepublikového Nejvyššího správního soudu publikované pod čísly Boh. 2793/23, 2536/23, 2599/23 konstatují, že „dvorský dekret nepřiznává nároku na udělení československého státního občanství“, a rozhodnutí tohoto Nejvyššího správního soudu publikované pod číslem Boh. 4538/25 říká, že „ani § 29 obecného zákoníku občanského, ani dvorský dekret, nezakládá právní nárok na udělení státního občanství, a to ani tehdy, jsou-li všechny předpoklady splněny“.

Pokud tedy v projednávané věci není žádný správní akt příslušného úřadu o udělení československého státního občanství otci stěžovatele, není prokázáno, že československé občanství v době odvěčení do SSSR nabyt. Navíc z písemností založených v předloženém správním spise plyne, že otec stěžovatele si musel být vědom tehdy platné právní úpravy nabývání státního občanství a postupoval v souladu s ní, neboť v roce 1937 podal žádost o udělení československého státního občanství. Nebyl však nalezen a soudu předložen žádný doklad prokazující, jak o žádosti otce stěžovatele bylo rozhodnuto, případně proč o ní rozhodnuto nebylo. Z listin založených ve spise dále vyplývá, že otec stěžovatele požádal v roce 1940 o propůjčení občanství Protektorátu Čechy a Morava, tato žádost však byla aktem příslušného úřadu zamítnuta. Skutečnosti, že otec stěžovatele neměl v době odvěčení československé státní občanství navíc svědčí i fakt, že ve všech soudu předložených písemnostech z doby bezprostředně před jeho odvěčením se o něm hovoří jako o osobě bez státní příslušnosti či jako o držiteli Nansenova pasu. Získání státního občanství československého otcem stěžovatele je jednoznačně prokázáno až po jeho návratu ze SSSR, a to v září roku 1956.

Co se týče námitky stěžovatele o tom, že jeho otec jako držitel Nansenova pasu podle Úmluvy o mezinárodním postavení uprchlíků by měl být za své odvěčení odškodněn dle zákona č. 172/2002 Sb. stejně jako osoby, který byly v době odvěčení občany Československa, Nejvyšší správní soud ji v projednávané věci považuje za zcela irelevantní. Pouze připomíná (ostatně to již uvedl soud v napadeném rozsudku i žalovaná v podaném

vyjádření), že držitelé Nansenových pasů požívali na území Československé republiky postavení uprchlíků a nebyli jejími státními občany, a zákon č. 172/2002 Sb. se na tuto kategorii osob nikterak nevztahuje.

Jak vyplývá ze skutkových a právních zjištění ve věci, není stěžovatel osobou oprávněnou k poskytnutí jednorázové peněžní částky dle zákona č. 172/2002 Sb., neboť nesplňuje podmínky pro přiznání nároku tam stanovené. Nejvyšší správní soud shrnuje, že zákon č. 172/2002 Sb. striktně vymezuje okruh oprávněných osob a soudu nepřísluší se od znění zákona odchýlit. Pokud stěžovatel nesplňuje zákonné podmínky, není možno nárok na jednorázovou peněžní částku přiznat.

Vzhledem ke shora uvedenému Nejvyšší správní soud neshledal oprávněným uplatněný důvod podání kasační stížnosti dle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., proto kasační stížnost zamítl jako nedůvodnou dle § 110 odst. 1 s. ř. s.

Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Žalovaná měla ve věci úspěch, nevznikly jí však náklady řízení o kasační stížnosti přesahující rámec její běžné úřední činnosti. Soud jí proto právo na náhradu nákladů řízení nepřiznal (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 4. května 2005

JUDr. Marie Součková
předsedkyně senátu